

Віншуем са святкам Жваскрэсення Хрыстава!

ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Выходзіць
з 20 снежня
1945 года

НАСТАЎНІЦКАЯ

газета

№ 43(5225)
Субота,
14 красавіка
2001 года

Кошт
у розніцу —
50 руб.

Пра што б хацелася сказаць на II з'ездзе настаўнікаў Рэспублікі Беларусь

Права выбару павінны мець і настаўнік, і вучань, і бацькі

Аляксей Гародзіч, дырэктар базавай школы № 72 Мінска: — У верасні гэтага года наша школа будзе адзначаць свой 40-гадовы юбілей. Пятнаццаць гадоў школа працуе як беларускамоўная (з пераходам на дзесяты класы ўсе прадметы, акрамя замежных моў, выкладаюцца на беларускай мове; на роднай мове вядзецца справаводства). Варта адзначыць, што наша навуковая ўстанова — адзіная ў сталічным раёне Дражня, і гэта акалічае ўклад працы педагогічнага калектыву: навука не дзяліць арганізацыю ў тры змены, паміж імі патрабуе рамонт і папаўнення вучэбнай прасторы. Аднак выкладчы на такія абставіны ў школе працуюць высокакаваліфікаваныя талентаваны настаўнікі (некаторыя з іх — 25-30 гадоў), аддаючы сваё педагогічнае справа.

Беларускамоўнае навучанне дзяцей мае сваё спецыфічнае і часам ускладняе працу настаўнікаў. Так, напрыклад, дзяцей пачаюць у школах асвойвацца і ўкараняцца

у практыку навучання пачатковай школы новай тэхналогіяй "Крок за крокам". У Мінску шмат школ уводзіць у выкарыстанне матэрыялы ў выглядзе тэхналогіі. Але ж яна распаўсюджана толькі на рускай мове, і ўсе метадычныя дакументы, праграмы, тэсткі, прапановы, калі толькі ў рускамоўным варыянце. Метадычныя распрацоўкі на беларускай мове наогул не існуюць. Нашым настаўнікам прыходзіцца сама перакладаць гэтыя распрацоўкі на беларускую мову. Такія ж справы і з асобнымі прадметамі (перакладаюць задачы па фізіцы, самі робіць карткі нагляднага матэрыялу і інш.). Усе гэтыя справы вымагаюць часу, а гэта і настаўніцкай грошай і, на жаль, ніяк не стымулюе з боку дзяржавы. Ці не прасцей было б зрабіць нагляднасць у друкаваным выглядзе і перакласці на беларускую мову, каб аказаць настаўніку, зрабіў яго ўвасабленні з вучнямі больш эфектыўнымі. Наша школа працуе па адаптыўнай тэхналогіі навучання (гэта прадугледжвае выкарыстанне

не на ўроку кожным вучнем сваёй модуль паводнаў), але ў нас няма кераксы, паперы, каб забяспечыць вучня адпаведнымі матэрыяламі. Мы за новыя тэхналогіі і метады, але ж нашым настаўнікам патрэбна пэўная свабода — мець права частку праграм скараціць, прыкладна на 25-30 працэнтаў, выключыць з іх тое, што, на наш погляд, не патрэбна дзецям і стварае перагружку ў іх навучанні (бо гэта, згледзіце, адмоўна ўплывае на іх здароўе).

Сёння навукавыя праграмы перагружаны тэарэтычнымі ведамі, якія проста не засвойваюцца вучнямі. Шмат гадзін у базавай школе адымаецца на такія прадметы, як матэматыка, фізіка, а вось зусім зніклі з праграмы этыкет, не выкладаецца этыка, мала часу вадзіцца на такія прадметы, як малаванне, чарчэнне. У пачатковых класах знікла каліграфія (вучні сталі вельмі дрэнна, неразборліва пісаць). Лічу, што галоўным у пачатковай школе павінны быць прадметы гуманітарнага цыкла і

фізічная культура. Так у нашай школе можна зрабіць абавязковым для навучання прыкладна дзесяць прадметаў, а астатнія могуць выкладацца па выбару. Дзецім і бацькам варта даць права выбару і вывучаць тэмы, якія для вучня больш патрэбныя.

Калі б у мяне была магчымасць выступіць на з'ездзе настаўнікаў, я б у першую чаргу "забіў" у вучняў і звару ўвагу на становішча сучаснай сім'і, на тое, што многія бацькі перакладлі адказнасць за выхаванне сваіх дзяцей цалкам на школу. Ва ўсіх дзяцей няма палітэкамі злучэнствах "вінавата" школа, а бацькі юных падушальнікаў не знаходзяць часу з'явіцца на пасяджэнне камісіі па справах непаўналетніх, дзе разглядаецца правапарушэнне іх сына, не прыходзіць у школу, абыходзяцца з імі, як з дзецьмі, а не з дзецьмі, здарова сваіх дзяцей. Часам мы, настаўнікі, назіраем, як на ўрокі прыходзяць галодныя дзеці і пачынаюць збіраць грошы, каб іх накарміць у школьнай сталовы.

Школа павінна праводзіць прафілактычную работу з вучнямі, супраць ужывання наркатыкаў, курэння і інш. Але ж дзе праграмы барацьбы з нарка залежнасцю, алкагалізмам, тасікаманіяй, калі будзе праграма для работы з падлеткамі, якія маюць дэвіянтныя паводзіны? Іх павінны ствараць навуковцы, адпаведны спецыялісты, але пакуль гэта робіць школа. Наш педагогічны калектыў ствараў дванаццаць метадычных праграм перспектываў пільна развіцця школы налічвае паўтары тысячы старонак. І гэты праца настаўнікаў нідзе не ўлічана і належным чынам не адзначана. Мы працуем па гэтых праграмах штодзённа. І штодзённа супраць нас, нашых выхаванцаў "працуе" тэлебачанне, выліскаючы са сваёй экрану брыдаслоўе, агрэсію ў паводзінах людзей, сексуальную разбэшчанасць. Настаўніку шэсць праціскаць такой навалі.

Падрыхтавала да друку
Ірына КУЛІКОВСКАЯ

Усё пачынаецца з сям'і

проблема дзяцей, ад якіх адмаўляюцца. У студзені 2000 г. у нас адмовіліся ад немаўлят дзве малалетнія мамы. Гэтыя жанчыны не жадаюць няважыць сваіх дзяцей. Патрабаванні да сям'і неабходны больш жорсткія.

Гаворачы аб праблемах падлеткаў, мы зноў вымушаны вяртацца да сям'і. На камісіі па справах непаўналетніх адразу выяўляецца спраўнае стаўленне бацькоў да парусіны іх сына ці дачкі.

Напрыклад, яны здзіўляюцца і адразу становяцца на неапраўданую абарону свайго дзіцяці, але ж бацькоўскай любімоў павінна быць разумнай. Інакш падлеткі і ў дурні, і ў трэці раз трапілі ў ІЧН, а вынікі бываюць самыя жаўдзныя. Калі ж у сям'і лад, узеамераванне і бацькі разумеюць, што іх дзіця спытнула, ведаючы, як яму дапамагчы, — падлеткі фактычна не трапілі больш у поле зроку прававоўных органаў.

Прафілактыкай злучыцца сярэд непаўналетніх з'яўляецца занятасць падлеткаў. Калі камплектуюцца гурты, секцыі, мы адразу ставім перад школай і пазашкольнымі ўстановамі пэўныя патрабаванні. Трэба пракантрыляваць, каб у гэтых секцыях абавязкова ішлі дзеці, якія знаходзяцца на ўнутрышкольным уліку. Дарчы, не ўсе яны хочуць займаць свой вольны час, аднак прапаноўваць

не часіны ініцыятывы, проста неабходна. Ні адно злучэнства не з'явілася падлеткам у вучэбны час. Гэта сведчыць аб тым, што хлопцы ці дзяўчынкі пражываюць у сям'і, дзе няма ніякага кантролю. І пасля гэтага ці трэба здзіўляцца, як востра стаць пытанні дзіцячых злучэнняў.

Падрыхтавала
Вольга ДУБОВІК

Юныя вучоныя пакараюць Амерыку

Трое нашых школьнікаў прымуць удзел у Сусветным аглядзе навукаў і інжынернай тэарэтыцы юных Intel ISEF, які адбудзецца ў маі гэтага года ў амерыканскім сарадзе Сан-Хасе, штат Каліфорнія. Гэта Міхаіл Сварчэўскі, вучань сярэдняй школы № 60 Гомеля, Аляксандр Салаў, вучань сярэдняй школы № 19 Гродна, і Міхаіл Барынаў, вучанец ліцэя № 2 Мінска. Гэтыя хлопцы атрымалі такое ганаровае права, заваяваўшы перамогу ў рэспубліканскім конкурсе "БелЮніёр 2001 г."

Конкурс праходзіў у сакавіку ў Мінску на базе політэхнічнай гімназіі № 6 у рамках VI Рэспубліканскага конкурсу-канферэнцыі даследчых работ школьнікаў. Яго праводзіць наша Міністэрства адукацыі, БДУ і Міжнародны эканамічны ўніверсітэт імя А.Д.Сахарова, а з мінулага года "БелЮніёр" стаў асацыявацца з Сусветным аглядом навукаў і інжынернай тэарэтыцы юных Intel ISEF, фундаатарам якога з'яўляецца карпарацыя Intel.

На сёлёты конкурс "БелЮніёр" было даслана каля 300 творчых вучэбных праектаў са школ усёй Беларусі. Яны тачыліся на такія навукі, як матэматыка, інфарматыка, біялогія, хімія і фізіка (і як падраздзел — астраномія і тэхнічная фізіка). Работы гэтых тэрмін пераможцаў журы назвала ўнікальнымі па сваёй даследчай глыбіні і арыгінальнасці па навуковых падыходах.

Міхаіл Сварчэўскі прывёў сваю працу актуальнай тэме — павышэнню эфектыўнасці перадавых тыпаў мультымедыя даследчых у прыватнасці, праз стварэнне вобраза.

Аляксандр Салаў у сваёй прапанаву сваю камп'ютэрную мадэль для вызначэння некаторых шкідлівых уласцівасцей шэравой маланкі.

Міхаіл Барынаў у сваёй працы "Новая сістэма радыёнавігацыі для мятэарытаў" змост сфармуляваць арыгінальную метадыку вызначэння вольных параметраў гэтых касмічных цел (скорасць, першапачатковае вага, шчыльнасць і інш.).

Хочацца адзначыць, што ў мінулым годзе дэбют нашых траіх вучняў на Сусветным аглядзе быў вельмі ўдалым — усе атрымалі ўзнагароды. А ў конкурсе бралі ўдзел каля 3 мільянаў школьнікаў з 45 краін свету. Intel ISEF лічыцца самым прэстыжным сусветным спаборніцтвам сярэд старшакласнікаў, яго завуча яшчэ Нобелеўскай прэміяй сярэд малалет, за 52-гадовую гісторыю Сусветных аглядаў п'яцёра яго фіналістаў атрымалі ўсё ж такі Нобелеўскія прэміі. Сума прызору на Intel ISEF складае больш за 2 мільёны долараў ЗША, а сукупны конкурс прэфектары і супрацоўнікі адукацыйных устаноў і навуковых інстытутаў ЗША.

Будзем спадзявацца, што нашым малым хлопцам пашануюць і яны атрымаюць высокія адзнакі за свае навуковыя вышукі. І можа так стацца, што гэтыя іх першыя крокі ў навуку будуць лёсавызначальнымі. Тады мы іх імяна пачынем у спісе вядомых вучоных свету.

Як ужо было адзначана, кампанія Intel з'яўляецца генеральным фундаатарам Сусветных аглядаў, але акрамя іх яна арганізуе і ажыццяўляе яшчэ шмат іншых адукацыйных праектаў. Праграма пад назвай "Навукачы дзеці будучыні", напрыклад, мае на мэце навучанне настаўнікаў-прадметнікаў работе з Інтэрнетам і іншымі інфармацыйнымі тэхналогіямі. Яна рэалізуецца ў 20 краінах свету, і за тры гады плануецца навучыць 500 тысяч педагогаў. З краін Усходняй Еўропы толькі Польшча і Эстонія ўвайшлі ў гэты праект. Беларусь, на жаль, не трапіла ў іх спіс. Мы, так бы мовіць, яшчэ не падрыхтаваны да правядзення падобнай ацыі, бо не на ўсіх нашых школах ёсць камп'ютары, не кожны ўжо пра іх выхад у Інтэрнет. Па другое, нашы настаўнікі і іх кіраўнікі яшчэ не разумеюць, якія выгоды ім могуць прынесці новыя інфармацыйныя тэхналогіі. Таму нам трэба брацца за ліквіднае свайго камп'ютэрнай неадукаванасці. Нашы вучні ўжо гэта разумеюць, а вось настаўнікі...

Святлана КІРСАНОВА

Запрашаем на выставу

У адпаведнасці з планам мерапрыемстваў Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь у рамках пастанова дэючай выставы "Нацыянальныя падручнікі" з 17.04. па 27.04.2001 года ў Навукова-метадычныя цэнтры вучэбнай кнігі і сродкаў навучання правадзіцца II Рэспубліканская выстава "Падрыхтоўка дзяцей 5-гадовага ўзросту да школы".

На выставе будзе экспанавана вучэбна-метадычная літаратура для педагогаў дашкольных устаноў па праблеме падрыхтоўкі дзяцей 5-гадовага ўзросту да школы, выданыя з 1995 годам НМЦэнтра вучэбнай кнігі і сродкаў навучання ў 1995-2001 гг., а таксама метадычныя распрацоўкі, аўтарамі якіх з'яўляюцца выкладчыкі ВНУ, ІПК, сярэдніх спецыяльных устаноў, педагогі дашкольных устаноў, работнікі іншых устаноў сістэмы адукацыі, культуры, аховы здароўя.

У рамках выставы плануецца правядзенне "круглага стала" па тэме "Актуальныя праблемы падрыхтоўкі 5-гадовых дзяцей да навучання ў школе ў свеце рэформавання сістэмы адукацыі", прэс-канферэнцыя па выніках працы мерапрыемства і інш.

Адрас НМЦэнтра вучэбнай кнігі і сродкаў навучання: 220013, г.Мінск, вул. Б.Хмяльніцкая, 3. Прыезд да ст. метро "Акадэмія навук".

Дні работы выставы: аўторак, серада, чацвер з 11-00 да 16-00. Даведкі па тэлефонах: 239-87-22; 239-87-29.

Мазырскі дзяржаўны педагогічны інстытут імя Н.К.Крупскай аб'яўляе

прыём студэнтаў на навучанне без адрыву ад вытворчасці на 2001 год

Прыём праводзіцца па наступных спецыяльнасцях (спецыялізацыя): матэматыка, інфарматыка, беларуская мова і літаратура, руская мова і літаратура, руская мова і літаратура, гісторыя; прафесійнае навучанне (машынабудаванне, аграінжынерія, будаўніцтва — скарачаны тэрмін навучання); працоўнае навучанне, тэхнічная праца — поўны і скарачаны тэрмін навучання; працоўнае навучанне, абслугова праца — поўны і скарачаны тэрмін навучання; фізічная культура, біялогія; педагогіка і метадыка падрыхтоўкі навукачы — поўны і скарачаны тэрмін навучання; педагогіка і псіхалогія дашкольнай — поўны і скарачаны тэрмін навучання.

На скарачаны тэрмін навучання залічваюцца асобы, якія маюць адпаведную сярэднюю спецыяльную ці прафесійна-тэхнічную адукацыю і працуюць па адпаведнай спецыяльнасці не менш як 6 месяцаў.

Паступаючыя ў інстытут падносяць наступныя дакументы: заяву ўстаноўленага ўзору на імя ректара; дакумент дзяржаўнага ўзору аб сярэдняй адукацыі ў арыгінале або яго натарыяльна завераную копію іх керакапію (керакапія завершана прыёмнай камісіяй па арыгіналу); 6 чорна-белых фотакарткаў памерам 3х4; медыцынскую даведку па форме 086/у; выліск з працоўнай кніжкі (для тых, хто працуе); даведку службы занятасці насельніцтва (для тых, хто знаходзіцца на яе ўліку).

Пашпарт прад'яўляецца абітурыентам асабіста. Прыём дакументаў — з 21 красавіка па 15 мая 2001 г. Субседаванне — 17 — 19 мая 2001 г. Уступныя экзамены — з 21 па 31 мая 2001 г. Наш адрас: 247760, Мазыр, вул. Студэнцкая, 28. Педінстытут, прыёмная камісія, тэл. 2-15-84.

Сталі студэнтамі без экзаменаў

Да ўступных экзаменаў у ВНУ лічэ цэлых тры месяцы, але ёсць іхчасцівы, якія ўжо сілы могуць лічыць сябе студэнтамі. Гэта права яны атрымалі як пераможцы рэспубліканскіх алімпіяд школьнікаў па спецыяльнасцях прадметна. У пачатку красавіка шосты раз у сценах БДУ прайшла рэспубліканская алімпіада школьнікаў па эканоміцы, якая вызначыла трох лепшых выпускнікоў сярэдніх школ Беларусі, адпаведна іх вяду на "выдатны".

Пяць конкурсуў "Асновы эканамічнай тэорыі", "Эканамічныя загадкі", "Бізнес-праект школьнай кампаніі", "Маркетынг" і "Асновы інфармацыйных тэхналогій" вызначылі абсалютных пераможцаў алімпіяды. Права паступіць у ВНУ без ўступных экзаменаў у складанай конкурснай барацьбе атрымалі выпускнікі мінскай гімназіі № 1 Віталій Смольскі і Іван Станкевіч, сярэдняй школы № 149 Аляксандр Губіч. Ім уручаюць дыпломы Міністэрства адукацыі, што падмаўляюць іх перамогу на рэспубліканскай алімпіядзе.

Журы алімпіяды на чале з ректарам БДУ прафесарам Р.М.Карска спецыяльнымі прызамі

адзначылі таксама актыўны ўдзел у конкурсах старшакласнікаў сельскіх школ краіны. Натяглася на тое, што традыцыйна пераможцамі алімпіяды становяцца вучні навуковых устаноў сталіцы, ёсць шэраг сельскіх школ, дзе вядзецца значнае навадзена вывучэнню эканамічных дысцыплін, без ведання якіх немагчыма ўдзел у алімпіядзе. Каманда Мазырскай сярэдняй школы-сада Мешчанаўскага раёна пад кіраўніцтвам настаўніка Аляксандра Сямёнава паказала высокі ўзровень падрыхтаванасці. Падарызны выступілі на алімпіядзе і вучні Брылеўскай і Баброўскай сярэдніх школ Гомельскай вобласці, што дае ім права ўдзельнічаць у наступным годзе ў аналігічных спаборніцтвах без праходжання раённых і абласных алімпіядных конкурсаў.

Дарчы, студэнты Беларускага дзяржаўнага эканамічнага ўніверсітэта традыцыйна лічыцца моцнымі ў эканамічных навуках не толькі ў нашай краіне, але і за мяжой. Апошняй гадзі каманда студэнтаў БДУ стабільна перамагае на міжнародных спаборніцтвах па мадэляваннях эканомікі і менеджмента. А шмат да тагога сур'ёзнага п'естэсту часам пачынае са школьнай парты. Таленавітыя юнакі і дзяўчаты кіраўнікі ўніверсітэцкай каманды падбіраюць з ліку ўдзельнікаў рэспубліканскай алімпіяды. На ўрачыстасцях з нагоды ўручэння дыпламаў пераможцам ганаровай граматай БДУ за пільную працу была ўдзячарожана асістэнт кафедры рэгіянальнага кіравання Вольга Заўлава, якая і рыхтуе ўдзельнікаў да штогадовых міжнародных спаборніцтваў па МЭМ.

Антаніна КУЧКО.

Высокопреосвященнейшему Митрополиту Минскому и Слуцкому Филарету, Патриаршему Экзарху всея Беларуси

Ваше Высокопреосвященство!

Позвольте от всего сердца поздравить Вас со Светлым Праздником Святой Пасхи Христовой! Кауну Великого События вновь наполнил нас ожиданием прикосновения к величайшей Тайне — воскресению "первенца из умерших". Торжество над самым страшным для человека злом — смертью даёт нам силы обрести смысл жизни, открывает наши души для встречи с миром, для принятия истинных ценностей.

И как велика роль Церкви, которая, являясь хранилищем Святого Таинства, дарит нам возможность встречи с ним! Этим она оказывает незаменимую поддержку учительству в его подвижническом труде во имя восторжествования в человеке духовного начала, помогает нам глубже постичь высокое предназначение дела воспитания и образования подрастающего поколения: "сеется тело душевное, но восстает тело духовное".

В эти светлые праздничные дни позвольте от имени белорусского учительства высказать слова искренней благодарности за Ваше неустанный духовное служение и пожелать Вам, чтобы радость этих Дней пребывала с Вами во всех Ваших делах!

Министр В.И.СТРАЖЕВ.

Зайтра Велікдзень — галоўнае хрысціянскае свята года

Дзівоўнае свята! Камусьмі яшчэ ў дзяцінстве яно запаміналася фарбаванымі яйкамі, камусьмі — хросным ходам апоўначы, камусьмі — узнёслымі словамі "Хрыстос уваскрэс!" — "Васіліну уваскрэс!"

У аснове сучаснага хрысціянскага святкавання Велікдзень ляжыць гісторыя цудатворнага ўваскрэсення Ісуса Хрыста, распятага на крыжы па прыговору іўдзейскага суда — сінаеда, завершанага рымскім намеснікам у Іўдэі Понціем Пілатам. Згодна з Евангеллем, Ісус Хрыстос уваскрэс раніш у надзею. Смерць і ўваскрэсенне яго супалі з днямі іўдзейскага свята Пасхі (Песах).

Гэта свята для хрысціян стала днём успамінаў аб жыцці, смерці і ўваскрэсенні Ісуса Хрыста. Хросны ход заакол царквы сімвалізуе сустрэчу з Госпадам па-за храмам, як напамін аб дзевах міраносцаў, што сустрэлі ўваскрэслага Бога па-за Іерусалімам. Богаслужэнне ў велікодную ноч з'яўляецца пры адкрытых царквы вяротах іканастаса ў знак таго, што сваім уваскрэсеннем Ісус Хрыстос адкрыў вернікам дарогу на неба.

Велікоднае свята было ўстаноўлена і святкавалася ўжо ў апостальскім царкве. Яно пачалося з часу ўваскрэсення Хрыста.

Надзвычай узнёслае відовішча ўяўляе сабой навае шпіце з запаленымі свечкамі вакол царквы. З аўтара выносіць сярэбраны запрашальны крыж, залатою Евангелле, вялікія круглыя хлеб — артос, упрыгожаны вывай крыжа. Хросны ход ажыццяўляецца з песняй "Хрыстос уваскрэс з мёртвых".

У сваім храме падчас светлай ютэрні не знаёме ні на хвіліну хор. Храм поўны святла і духамі святых. Іконы, пінакляды, палісвецкія — усё ўпрыгожана жывымі кветкамі. Гаршчкі мінства свечак. І спецікі на Велікдзень ставяцца асаблівымі, рознакаляровымі.

нахурэйскай, старажытнагрэчаскай, латвінскай... Гэта сімвалізуе, што прапаведзь аб уваскрэсенні Збаўцелі чалавечства пераможна пранеслася над светам, пакарыла ўсе народы.

Велікодны абрады ўсім добра вядомыя. Гэта хрыстосаванне, фарбаванне яек, выпіска кудлю.

Абрад хрыстосавання заключаецца ў абмеце падапунктам пры вымаўленні велікоднага прывітання "Хрыстос уваскрэс!" — "Васіліну уваскрэс!"

Хрыстосаванне адбываецца пасля службы. Пасля яе пачынаецца і абмеце фарбаванымі яйкамі.

Фарбаваныя яйкі — непазбежная прыналежнасць велікоднага разгавання. Яйка сімвалізуе таямніцы жыцця, яго першапачаткова. Інакш кажучы, яйка — сімвал не толькі нараджэння, але і адраджэння, узноўлення. Таму яно стала велікодным сімвалам.

Лічыцца, што першым велікодным яйку ўваскрэсша ажоўна якасці: здольнасць спяваць поўным галасам пажару, заспаўнаючы маёмасць ад злодзей.

Па народных паданнях, пажар патухне, калі кінуць у агонь святае яйка. Перад выганам на пашу скаціну гледзілі велікодным яйкам, каб яна не хварэла. Учыталіся вайлоў, у якую апусцілі фарбаваныя святае яйка, каб быць здаровымі і прыгожымі. Любымі велікодным забавы было катанне яек з узгорка ці па спецыяльным жолабе, вырабленым з дрэва.

На паэтычнай хвалі

Аляксандр Пісарчук скончыў філалагічны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З'яўляецца прэзідэнтам асацыяцыі духоўнага адраджэння творчай інтэлігенцыі. Сваю асноўную грамадскую працу спалучае з працай літаратурнай.

Мяркуючы на верхах, пранаванавых рэдакцыі, можа сказаць, што ёсць аўтар — асоба не толькі сацыяльна актыўная, а яшчэ і каханая.

Пажадаем Аляксандру Пісарчыку і надалей поспехаў у службовай дзейнасці і творчай натхненні.

Прэлюдыя

Ахвярую кампозітору
Уладзіміру Гарсуну

Душу разгортвае арган!...
Душа рванулася з астраго.
То нас пакінуў Іаган —
Сын Божы —
Музыкай да Бога.

У Сафійскім саборы

Алене
Тут розумам святлені і душой.
Перад былым —
схіляюся маўкліва.
Мінулае пацую
сроды прайшоў,
І ў сэрцы — моц вясновага
разліву.

Ад грэшнае зямлі і да нябёс
Нядаўна шчэ забытае крыжэ.
Няхай той смутак,
што сроды прынёс, —
Пунсвай свечкай
ціха адпалае.
Арган, арган —
высокі боль зямны,
Узлёт надзей і роспачы
кананіе.
Вось годзе змоўку.
Адно звыклі званы
Чаканнем даравання
і каханні.

Незабудка

Радок тваёй пішчотай
зіхаеў,
Каласавы,
як сонейка над румам.
Каханая, іхце, каб і хачеў,
Інакша цёбе б
і не прыдумаў!

На воблаку любі
май жывеш,
Як незабудка боская
прыгажосці.
Разгадвае душа:
ці толькі ў верш
Глядзела ты вачамі
малалосці?

Неразв'язаная любоў

На ручніку любоў
не стане! —
Сказала ты, — я не твая!
Было праласкавым
расстанне...

І гэта — ты?
І гэта — я?

Тваё імя заломіў іней,
У ім вячэнае святло.
На абліччя сіне-сіняй
Юнацтва ў песні адпільно.

Перабірае струны дожджык.
Чакае ноч світаных слоў.
І ты, жамчужная, мне дорыш
Неразв'язаную любоў.

Прыгожае імя

Адсвятліла ноч
патайнай зоркай,
Не заснула ў снізе, як і я.
Ты спыталася ўмешліва ігорка:
У мяне — прыгожае імя?

Слова страці свецішча
каранай,
Аспляе музыка святла.
Малалосць
паненкай чарнаробовай
Тайна ў храм лю
баві завяла.

Зараніца косы расплятае
З тоі жа варажбы!
А вясна заўсёды
маладая,
У яе — прыгожае імя...

Пярсецнак залаты

Сон змарыў і поўноч
за аблакамі
І цыганку зорную ў акне.
Алчуваў у сні,
як ты далонькамі
Дацягнулася прагнеш
да мяне...

Наша ічасце ў сэрцах
нералучнае.
Пачушчо не выкрэсціш.
“Засні!” —
Пад яго настрой радок
разучваю
На струне бассоннай
цішыні.

Не заснеш і ты, мая харошая,
Успамін аб ічасці ішэ лісты,
А цыганка зорная выпрошае
У шчыбе пярсецнак залаты.

Т.Е.-чык
Ты думаеш,
Не помню я цёбе?
Мінула ў каханні не бывае.
Удзячна дзявочы варажбе,
Душа вечай ад ічасці

Дыханнем
Слова светлы лаўлю.
Бяссонніца не адгускае
госцю.
Пакутую растрэчаным
“люблю”,
Жыву тваёй чароўнай
малалосцю.

Дзікі бераг. Дзікі мёд.
Сонны гул чымліны.
Затаілася са мной
ты каля каліны.

Снамі ўкрылася раса.
Спіш мурог прымаўці.
Залішася каса
захмяляла мяталі...

Зоры чэрпаюць вадз
З рэчкі-завітушкі.
“Начаруе нок блуду!” —
спачувалі тлушкі.

Хай даруночка вачам
І граці і чары.
Не паверым касачам,
як бы ні крычалі.
Можна, ты, мая блуд,
У красе жаночай?
Не разлучыш нас вада
Ані ўдзень, ні ўночы.

Элегія
Выносяць да берагу хвалі
Пярсецнак былінай
княжыня —
Каханым яго аддавалі
і не прызнавалі шчы.
— Кахаеш? —
спытала дзяўчына.

— Каб ведала, што сапраўды
Кахаю — алкажа сцяжына,
Якая вядзе да вады,
Дастуна чароўны агеньчык —
Чароўныя словы скажу.
Віры завялілі ў вузельчык
І рукі яго, і душу.

У поўні дзявочы снідз,
Залосці і ён іх ракіт:
Юнак хапалі за косы
Заклятай княжыню ракіт...

У рамках дзеючай ужо другі год беларуска-польскай адукацыйнай праграмы “Экалагічная школа будучага” ў гасці да наставнікаў і школьнікаў мінскай сярэдняй школы № 181 прыбыла дэлегацыя польскіх педагогаў з Зялёнай Гурты. У ёй дзейнічае экалагічнае грамадскае аб'яднанне “Зялёны дуб”, тут укаранены новыя адукацыйныя тэхналогіі па экалагічнай адукацыі і выхаванні.

Калегі з Польшчы знаёміліся з вопытам беларускіх наставнікаў, наведвалі музей геафака БДУ і леканат факультэта, з якім у сярэдняй школе № 181 заключаны дагавор аб стварэнні экалагічнай літэрацыйна-класаў.

Польскія наставнікі знаёміліся з гістарычным помнікам у Мінску, Заслаўі, Міры, Нясвіжы, паглядзелі спектакль у Кулацкім тэатры “Чорная панна Нясвіжа”.

НА ЗДЫМКУ: гасці з Зялёнай Гурты ў Мірскім замку. Фота Аляксандра ДЗІДЗЕВІЧА. БЕЛТА.

Спадчына

Думкі побач з песняром

Вось і прамігнул 10 гадоў жыцця Музея-сядзібы Францішка Багушэвіча ў Кушніках на фоне дэсці вяснянскіх сіл. Раднасныя змяніліся састаннямі, а потым зноў прыходзілі раднасныя; маланкі прамігвалі зноў на старых дрэвах ад кроны да каранёў, але дрэмы на сядзібе надалі на дзёна рэдка. Бог захавай для нас гэты куточак як сцяну зямлі, дзе, аслабеўшы, можна набрацца моцы. Паходзіць па сцяжынах, якія пратанулі для нас чалавек з магчымым хрысціянскім духам, пясняр-бард-брат прынаханага народу. Зайсі ў хату і ўдмука і сціхана паглядзець у вочы пату, быццам у спявадальні, паканіцца за сваю слабіцу перад жыццём і адчуць, як уваходзіць у Душу разумеце, акрэслена і вера. Шмат народу перабывало на сядзібе за гэтыя 10 гадоў. І ў каторы раз я радасна назіраў, як мяняўся чалавек на працягу дзёнах. Прыходзіць — незнаёмы, растурэны, стомлены жывіць і клопатамі, а развітаеся — з нейкім асаблівым бласкам у вачах, як родны і бліскі мне чалавек. Гэтую роднасць паміж намі ажыццяўляў Францішак Багушэвіч — наш продка, наш сімвал, наш гонар! З гэтага вярстае маральнае нашчадства і рэальна сіла пацукі Багушэвічынны.

Францішак Багушэвіч у нашым успрыманні — гэта смецце, адвага, рашучасць, шчырасць у жыцці і ў паэзіі, тое, чаго нам усё не хапае сёння. Прырода надзяляла нас дарам прыветнасці, добразычлівасці, разумення, мяккасці, бескарысліваці, пацукішчасці.

Бог літасцівы да нас, бо паслаў нам Ф.Багушэвіча, а следам за ім ідуць плыні спадчыны. Паэзія заўсёды дасіла народу як паратунак. Для расіянаў — Аляксандр Пушкін, для украінцаў — Тарас Шавчук, для беларусаў — Францішак Багушэвіч. Спавяданне трагічнае вершаванае, грунтоўнае на тым, што, чытаючы верш, праводзіш поўнае магчымае дзеянне на адраства. Магутным воінам спяваюць гімны, і яны становяцца ішчэ магутней. Нашых воінаў з большасці вынішчылі. Але мы можам скарыстаць закон паэзіі, які дазваляе спяваць ухваленыя гімны, гімны ў гонар магутнага воіна і перад сабой — ад гэтых слаба сам пачынае адчуваць сабе магутным воінам. Гэта не выдумка — гэта стара, забытая традыцыя, якая прасочваецца па гэтым культурна. Хто не разумее паэзіі глыбіні — таму так не растлумачыць. Спяваць нястомна ўхваленыя гімны нашаму народу — ён заслугоўвае гэтага. Наша слабіца — проста пераарасцелі, неапрацаваныя ўнутраныя паэзіішчы, якія ўзнікаюць у сваёй вартасці і годнасці. Усе лепшыя здымкі нашай паэзіі скіраваны на тое, каб узяць годнасць кожнага і народа ў цэлым. Сёння наш патрыятызм, як наталяе сямі, услужэнне дзяўчата гераніага мінулага, дзе мы былі моцнымі; акантасі на нашых! героях, на нашых! святых і святых. Сёння трэба аб'явіць байкот

сваёй годнасці ўсе нашыя цёмныя страхі.

Зроканы і ментальныя аобразілі для нас сёння — грушадка. Яна расце ўсёды: у лесе, на полі, на балоне, на гары, у нізіне, над ярамі, пры дарозе. Яна адкрытая ветрам, бурям, маланцы і грому, заўвучам і спякоху. Але яна заўсёды буйна ішчэ вясной і шмат выспявае грушак увосень. Неўжо не і блізка і далей, з зярняткаў гнілухак смела ўкараіюцца ў родную зямельку малалосці параста. Грушадка шыра прывітае кожнага падарожніка, пусціць у свой шчыт спякай, але і блізка ўжо не ўдзячнага нахадна. Яна не саромецца смачу сваіх плудоў; гэта твая справа: хочаш — частуйся, не падбаўчаеш — не чытай! Яна жые сама, толькі ёй адпачываць жывіць і мяне за гэта ласку ад Бога і годнае месца пад сонцам.

Патэціяналізм мы маем магчымейшы. Але колькі хутка мы зноў зноў сілы, кожны ў сабе, вымавіць нашыя рашучы і смела: “АЗ ЕСМЬ!” — настолькі хутка мы выйдзем на шлях прывітання. Інакш — нам не дадзена...

Жыве Беларусь!

Алесь ЖАМОЙШЫН,
дырэктар Музея-сядзібы
Францішка Багушэвіча.

НА ЗДЫМКУ: беларускія літаратары Алесь Жамойшын, Леанід Дранько-Майскі, Навум Гальперын, Уладзімір Ягоўціў у музеі Ф.Багушэвіча.

Фота аўтара.

Гэта цікава

У маёнтку Ключ — школьнікі з усяго свету...

У самым цэнтры Кобрына, невялікага гарадка на Брэсцкай, прыгараднай вёсцы. На дошцы ўваходу напісана “Тут жыў А.В.Сувораў”.

Імя палкаводца Аляксандра Васільевіча Суворава цесна звязана з Кобріна.

У 1794 годзе ён кіраваў тут баявымі аперацыямі. Праз год Кацярына II “у адплату смелых заслуг” уладарыла падарвала ў вечна і ролівае выдаліла генерал-фельдмаршала Сувораву-Рымніцкаму Ключ Кобрінскі з ішчэ-

м ключамі, фальваркамі і паселішчамі, у якіх 6922 душы”.

Зволеныя на службу Паўлам I за прагноры перакананні, Аляксандр Васільевіч у сакавіку 1797 года прыехаў у Кобрін, каб пасляцца тут назаўсёды. Неўзабаве яго прымушова вывезлі адсюль у ссылку, але ён не адзіраўся з Кобріна.

Імем Суворава названа вуліца, дзе знаходзіцца музей.

На месцы цэнтральнай сядзібы старажытныя гарадскія парк культуры і адукацыі імя А.Суворава (дарожны, адзіны з са-

мых легендарных і лепшых у Беларусі). Гэта пачынае прыгожыя рэспубліканскага значэння.

Ліпы, клёны і дубы, пад якімі адпачываюць і якімі любіліся вядомы палкаводзец, берагуць людзі.

Захавалася і невялікая сажалка, у якой Суворав купаўся.

Гэты парк — любімае месца для сустрэч і ў XXI стагоддзі як для дзяцей, так і для іх бацькоў. Людзей розных нацыянальнасцей, з розных куткоў блакітнай планеты Зямлі.

Канстанцін КАРНЯЛЮК.

Марк Твен —

пра каханне з першага позірку

Неяк Марка Твена спыталі, ці ведае ён які-небудзь зрок ад кахання з першага позірку.

— Ведаю, — адказаў пісьменнік, — трэба уважліва паглядзець другі раз.

Калі Марк Твен прымаў запрашэнне на пахаванне аднаго сэнатара, ён сказаў:

— Я адмовіўся прысутнічаць на пахаванні гэтага чалавека, але

паслаў вельмім ліст, у якім напісаў, што вельмі рады гэтаму мерапрыемству.

— Ну як, вы перадалі іск Ньютону Кейзу? — спытаў алакава.

— Так, сэр, — адказаў Марк Твен.

— І што ён сказаў?

— Паслаў мяне да д'ябла!

— І што вы зрабілі?

— Як што? Прышоў да вас.

Пірс. Атрымаўшы інструкцыі, ён праз некалькі дзён зноў зайшоў да алакава.

— Ну як, вы перадалі іск Ньютону Кейзу? — спытаў алакава.

— Так, сэр, — адказаў Марк Твен.

— І што ён сказаў?

— Паслаў мяне да д'ябла!

— І што вы зрабілі?

— Як што? Прышоў да вас.

Кастусь КАРНЯЛЮК.

Праграма тэлеперадач

ПАНАДЗЕЛАК,
16 КРАСАВІКА
БЕЛАРУСКАЕ
ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.30, 7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
7.00, 9.00, 11.00, 13.00, 18.00, 23.55
Навіны 8.00 Рэзананс.
9.15 Тэлебарометр.
9.30 Здароўе.
10.00 “Самаванцы”.
11.10 “Усе мае дзеці”.
12.05 “Новыя прыгоды гінома”.
13.10 Маст. фільм “Маленькая пасадка”.
14.35 Урокі Н. Наважылавай.
15.00 Навіны (з сурдуперакладам).
15.15 Фільм — дэбют “Месцічара — звер марскі”.
16.40 Тэлеанігатор.
17.00 “Усе мае дзеці”.
18.25 Палітычны дыялогі.
18.50 Зона Ікс.
19.05 “Рамантычная камедыя “Што-нішто пра Марку”.
20.40 Калыханка.
21.00 Паранара.
21.45 Права чалавека: погляд у свет.
22.00 “Самаванцы”.
22.55 Стадзён.
23.25 Плана “АРТ”.

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 23.20 Навіны.
8.15, 15.55 “Паветраныя замкі”.
9.15 “Хто хоча стаць мільянерам?”.
10.15 Пачуць усе дома.
10.45 Гісторыя аднаго шэдэўра.
14.20 Пар гары.
14.45 “Да шаснаціці і старэй”.
15.20 “Пакідаючы”.
15.45 “Эраш”.
17.25 “Усе падарожжы каманды Кусто”.
17.55 Я гэта было.
18.40 “Хто хоча стаць мільянерам?”.
19.45 Добрай ночы, малышы!
20.00 Час.
21.00 Камедыя “Трын-трава”.
22.45 “Цыцільшчыца”.
23.35 Трылер “Чалавек з кашмара”.

РАСІЯ

Увага! Канал РТР перанёс серыял “Шалёныя грошы” з 9 красавіка з 16.00 на 14.00. Таму па рэжыму трансляцыі БТ серыяла не будзе.
16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
16.30 “Ты і я”, “Джэры”.
16.40 “Халодзіцы па пакутах”.
18.00 “Камісар Ракс”.
19.30 Мясцовы час. Весткі — Масква.
19.50 Прыгодніцкі фільм “Тайна борта 25-16”.
21.35 Міхал Жывнечкі. “Простыя рэчы”.
22.30 Мясцовы час.
22.40 Падрабязнасці.
22.50 Дзяўчына часці.
23.00 Бачнік “Транскай тарпеды”.
0.45 Спорт за тыдзень.
1.40 Вельмі вялікі тніс.

КУЛЬТУРА

7.05, 11.30, 13.30, 17.30, 19.30, 23.05 Навіны культуры.
7.20, 21.05 Пасля навін...
7.40 “Дванадцатая месіяда”. Мультифільм.
8.35 Ф. Меландэсон. Канцэрт для скрыпкі і фартэпіяна з аркестрам.
9.10 Тым часам.
9.35 “Гарылы”. Дак. фільм.
10.30 “Парыжскія тайны”. Маст. фільм. 5-я серыя.
11.40 “Княжна Мэры”. Маст. фільм.
13.45 Мультифільм.
14.15 Сфера.
15.00 Навіны.
15.10 “Востраў-матэрык”. Мультифільм.
16.05 Звышнавука. “Рускія горкі”.
16.30 “Парыжскія тайны”. Маст. фільм. 5-я серыя.
17.40 Машыны часу. “Наземны космас”. 18.05 “З канцэртнай залы”.
18.35 Ачыны і лёсы. “Крыловы”.
19.15 Вячэрняя казка.
19.50, 21.25 “Хто баіцца Вірджыні Вульф?”. Спектакль.
22.40 Адлічывае горада да відэаарта.

НТБ

5.00 Сёння раніцай.
5.15, 7.15 Спорт, надвор'е.
5.20, 6.20 Крымінал.
5.35, 7.40 Карданыя вал.
5.50, 7.20 У запіс.
6.35 У друк.
6.50 Тэлевізійнае святло.
7.50 Галзіна быка.
7.55 “Вуліцы разбітых літароў”.
9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00 Сёння.
9.20 “Вуліцы разбітых літароў-3”.
10.30 “Усёго”.
11.25 “Учора ў “Выніках”.
12.45 Лялякі.
13.30 Стары тэлевізар.
14.40 У запіс.
15.30 “Элен і рабыты”.
16.10 “Страсць”.
17.05 “О, ішчэліччык”!
18.30 Герой дня.
18.45 Крымінал.
19.05 “Дасць дэтэктыва Дуброўскага”.
20.15 “Крымінальная Расія”.
21.45 Тэлевізійнае святло.
21.55 Камедыя “Прымадонна Мэры”. 23.35 Сёння апоўначы.
0.05 “Антрапалогія”.

СТБ

6.00 “Ікс-мен”.
6.30 Мультисерыял.
7.00 “Манитор”.
7.45 “Выпадковыя свідка”.
8.30 Навіны “СТБ-24 галзіны”.
8.45 Бачнік “Смартаносны ніндзя”.
10.35 “Дыскаверы” на СТБ.
10.55 “Віртуальны свет”.
11.05 Трылер “Сонца ў зеніце”.
13.20 Кінафільм “Мінска”.
13.30 Навіны СТБ.
13.45 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
14.00 “Піжак”.
15.00 “Гульні ў падкінога”.
16.00 “Ікс-мен”.
16.30 Мультисерыял.
17.00 “Дарма і Грэг”.
17.30 Навіны СТБ.
17.45 Гарадок СТБ.
17.50 “Культурнае жыццё Мінска”.
18.00 “Раўзан”. Тэлеанала.
19.00 Выпадковыя свідка”.
19.30 Навіны “СТБ-24 галзіны”.
19.45 “Віртуальны свет”.
20.00 “Міш”.
20.30 Міжнародныя спартыўныя навіны на СТБ.
20.45 “Вечарніца”.
21.00 “Гульні ў падкінога”.
22.05 Трылер “Рэбeka”. 1-я серыя.
0.10 Навіны СНД.
0.25 Трылер “Сонца ў зеніце”.

Выконваючы абавязкі галоўнага рэдактара Пётр ЮДО

Дыктоўка

То быў перадапошні курс універсітэцкай навуцы. Нас, філалагаў, размяркоўвалі на пед-практыку, дзе мы атрымлівалі права самастойна вешці ўрокі, дзе табе ні куратара, ні кіраўніка. Іх там няма.

Прадчуваючы, што пры размеркаванні абавязкова атрымаю накіраванне ў вёску, выказаў жаданне паехаць у Крупскі раён. Чаму туды, а не дзе бліжэй ці, можа, нават у Мінск? Ні сабе, ні каму-небудзь са знаёмых я не змог бы шчыра адказаць. Проста хацелася хутчэй уцігнуць на поўныя грудзі тое паветра, якім у будучым даўдзешча дыхаць усё астатняе настаўніцкае жыццё.

Школа, куды мяне накіравалі з райна, была невялікая, напаловына класаў ужо ў тых далёкіх часах насірожава. А ішла ж толькі першая палавіна 60-х гадоў.

Праз колькі дзён самастойнага настаўніцтва вырашыў у пятым класе правесці невялічкую дыктоўку. Давярылі ж мне вешці рускую мову і літаратуру ў пятым і дзевятым класах.

Падвабрав некалькі надзвычай прасцейшых сказаў і, выразаў на працяглы час іх вывучэнне, пачаў нясешна дывіцца. Хадзіў навукай ступай па класе, паўтараў усплоскіх і паміж справай ад ка часу зазіраў у шыткі.

Я ў трэці раз голасна прачытаў чарговы сказ дыктоўкі: “Пруд зарос камышом”. І што ж “пашчасліва” мне ўбачыць у шытку Толі, хлапчука вяртлявага і трошкі неахайнага? (Знарок не называю прозвішча, каб не пакрыўдзіць яго, шчыр ужо пажылога чалавека, і не даць падстава блізкаму і знаёмым для розных кпінняў.) Замест памяненнага сказа ён напісаў: “Пруд за раском шол”.

Пэўна, з-за адсутнасці педагогічнага вопыту я так і не зразумеў: ці ў гэтым хвалася непрызнанне чужой мовы, ці новага

Замалёўкі з натуры

настаўніка, ці проста звычайная хлапцэва наўважлівасць.

Загалуку тых далёкіх год я і па сёння не разгадаў.

Калі б не муза...